

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)

Maakuntastrategia 2050 ja maakuntaohjelma 2026–2029

Maakuntahallitus 12.3.2024

Päijät-Hämeen liitto

The Regional Council of Päijät-Häme

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)
Maakuntastrategia 2050 ja maakuntaohjelma 2026-2029
A263*2024
ISBN 978-951-637-290-0
ISSN 1237-6507

Sisällys

OAS-dokumentin ja -prosessin tarkoitus.....	2
Kansainväliset ja kansalliset tavoitteet kehittämiselle.....	2
YK:n kestävän kehityksen tavoiteohjelma.....	2
Euroopan unionin päämäärät.....	3
Valtioneuvoston aluekehittämisspätös 2024-2027	4
Maakuntastrategia ja -ohjelmatyön tehtävä ja tavoitteet.....	5
Vision ja uudistamisen lähtökohtia	6
Rakennemallin lähtökohtia maakuntakaavaan 2060	7
Viestintä ja vuorovaikutus	7
Vaikutusten arviointi	8
Työskentelyn vaiheet ja aikataulu	9
Yhteyshenkilöt Päijät-Hämeen liitossa	10

OAS-dokumentin ja -prosessin tarkoitus

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS) kuvaa Päijät-Hämeen uudistettavan maakuntastrategian 2050 ja siihen rakentuvan maakuntaohjelman 2026–2029 valmistelun. Sen tarkoituksena on antaa kaikille Päijät-Hämeen kehittämisestä kiinnostuneille tietoa työn vaiheista ja aikataulusta sekä vaikutusmahdollisuuksista valmistelun eri vaiheissa. Tätä edellyttää myös laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/99).

Maakuntastrategia ja -ohjelma tarkistetaan valtuustokausittain neljäksi vuodeksi. Valmistelutyö tehdään edellistä prosessia selkeämmin strategiатыönä, jossa luodaan visio ja tarkastellaan uudesta tilanteesta tavoitteet.

Strategiатыötä koordinoi Päijät-Hämeen liitto. Valmistelua johtaa maakuntajohtaja ja valmistelua ohjaa liiton johtoryhmä. Jokaisella liiton toiminnan vastuualueella on sisältöjä, joita rakennetaan strategiaan yhdessä sidosryhmien kanssa. Maakuntaohjelman koostamisesta vastaa aluekehityksen vastuualue ja kehittämisjohtaja.

Ohjelmатыön vastuuhenkilöiden yhteystiedot ovat tämän esityksen lopussa.

Uudistettu maakuntastrategia (kesä 2025), maakuntaohjelma ja sitä täydentävä älykkään erikoistumisen strategia valmistuvat vuoden 2025 loppuun mennessä.

Kansainväliset ja kansalliset tavoitteet kehittämiselle

Kansainväliset tavoitteet kehittämiselle viittaavat yleismaailmallisiin pyrkimyksiin ja sopimuksiin, joita maat ja kansainväliset organisaatiot ovat asettaneet parantaakseen ihmiskunnan tilaa globaalisti. Esimerkkejä ovat YK:n kestävän kehityksen tavoitteet, jotka pyrkivät muun muassa köyhyyden poistamiseen, koulutuksen laadun parantamiseen ja ilmastonmuutoksen torjuntaan. Toinen rajatumpi kansainvälinen näkökulma on EU:n tavoitteisiin sitoutuminen Suomen ja Euroopan alueiden osalta.

Kansalliset tavoitteet ottavat huomioon kyseisen Suomen erityistarpeet, resurssit ja poliittiset tavoitteet

Kehittämistavoitteiden määrittely pyrkii luomaan kehittämistyöllä kestävämmän ja oikeudenmukaisemman maailman, mutta eri tasoilla ja erilaisin painotuksin riippuen globaalista tai kansallisesta kontekstista.

YK:n kestävän kehityksen tavoiteohjelma

Agenda 2030 tähtää köyhyyden poistamiseen sekä kestäväan kehitykseen, jossa otetaan ympäristö, talous ja ihminen tasavertaisesti huomioon. Ohjelman kantava periaate on, että ketään ei jätetä kehityksessä jälkeen. Kestäväan kehitykseen liittyy olennaisesti ajatus planeetan rajoista. Ihmisen toiminta on sopeutettava maapallon luonnonvaroihin ja luonnon kestäkykyyn.

Linkki: <https://www.ykliitto.fi/kestava-kehitys>

Euroopan unionin päämäärät

EU:n toiminnan päämääränä sen omalla alueella on

- edistää rauhaa, eurooppalaisia arvoja ja kansalaisten hyvinvointia
- tarjota kansalaisille vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue, jolla ei ole sisärajoja, ja säännellä turvapaikkaliikennettä ja maahanmuuttoa sekä torjua rikollisuutta unionin ulkorajoilla asianmukaisin toimin
- toteuttaa sisämarkkinat
- toteuttaa kestävästä kehitystä, jonka perustana ovat tasapainoinen talouskasvu ja hintavakaus, sekä ylläpitää täystyöllisyyden ja sosiaaliseen edistykseen tähtäävää kilpailukykyistä markkinataloutta
- suojella ympäristöä ja parantaa sen laatua
- edistää tieteellistä ja teknistä kehitystä
- torjua sosiaalista syrjäytymistä ja syrjintää
- edistää yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta, sosiaalista suojelua, sukupuolten tasa-arvoa ja lapsen oikeuksien suojelua
- edistää taloudellista, sosiaalista ja alueellista koheesiota sekä EU-maiden välistä yhteisvastuuta
- kunnioittaa kulttuurien ja kielten moninaisuutta
- perustaa talous- ja rahaliitto, jonka rahayksikkö on euro.

Kansainvälisissä suhteissa EU:n päämääränä on

- vaalia ja puolustaa arvojaan ja etujaan
- edistää rauhaa ja turvallisuutta sekä maapallon kestävästä kehitystä
- edistää kansojen välistä yhteisvastuuta ja keskinäistä kunnioitusta sekä vapaata ja oikeudenmukaista kauppaa, köyhyyden poistamista ja ihmisoikeuksien suojelua
- noudattaa tarkasti kansainvälistä oikeutta.

EU:n päämäärät on vahvistettu Lissabonin sopimuksen 3 artiklassa.

Linkki: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/principles-and-values/aims-and-values_fi

Valtioneuvoston aluekehittämispäätös 2024–2027

Aluekehittäminen on valtion, maakuntien liittojen, kuntien ja muiden toimijoiden vuorovaikutukseen perustuvaa hallinnonalojen välistä yhteistyötä ja monitasoista toimintaa, joka perustuu kansallisiin ja alueiden erilaisiin vahvuuksiin ja tarpeisiin. Aluekehittämisen tavoitteena on edistää alueiden kestävästä kehitystä, kasvua ja kilpailukykyä, asukkaiden hyvinvointia ja elinympäristön laatua.

Aluekehittämispäätös 2024–2027 sisältää hallituskaudella noudatettavat valtioneuvoston toimivallassa olevat painopisteet ja keskushallintotason tavoitteet, joihin ministeriöt ovat sitoutuneet. Aluekehittämispäätös ohjaa eri hallinnonalojen ja maakuntien alueiden kehittämistä ja niiden toimenpiteiden yhteensovittamista.

Asia valmistunee kevään 2024 aikana.

Linkki: <https://tem.fi/aluekehittamisen-tavoitteet-ja-suunnittelu>

Kuva 1 Aluekehittämisen suuntaviivat ja tavoitetila 2040

Linkki: <https://tem.fi/aluekehittamisen-suuntaviivat-2040>

Maakuntastrategia ja -ohjelmatyön tehtävä ja tavoitteet

Maakunnan suunnittelusta säädetään ja maankäyttö- ja rakennuslaissa (25 §, Alueidenkäyttölaki 1.1.2025 lähtien) ja laissa alueiden kehittämisestä ja Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toimeenpanosta (25 §)

Maakuntakaavassa esitetään alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoitetaan maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita.

Maakunnan liitto laatii maakunnan pitkän aikavälin strategisiin linjauksiin perustuvan maakuntaohjelman, jossa tarkennetaan maakunnan aluekehittämiseen liittyviä tavoitteita ja niiden toimeenpanoa. Maakuntaohjelmassa otetaan huomioon aluekehittämispäätöksen painopisteet. Maakuntaohjelmaan sisältyy tai sen yhteydessä laaditaan maakunnan älykkään erikoistumisen strategia.

Maakuntaohjelma valmistellaan yhteistyössä kuntien, muiden viranomaisten sekä alueiden kehittämiseen osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen sekä muiden tahojen kanssa. Maakuntaohjelman hyväksyy maakuntavaltuusto valtuustokausittain. Maakuntaohjelmaa voidaan tarkistaa tarvittaessa.

Maakuntaohjelma linjaa Euroopan Unionin alue- ja rakennepolitiikan resurssien käyttöä maakunnan alueella yhdessä rahoitusinstrumenttien ohjelmien kanssa. Lisäksi sillä ohjataan aluekehittämisen kokonaisuutta maakunnassa.

Maakuntaohjelmassa huomioidaan hallituksen keväällä 2024 tehtävä päätös aluekehittämisen painopisteistä.

Maakuntastrategian ja -ohjelman laadinnassa hyödynnetään nykyisten ohjelmien arviointia, jota laaditaan yhteistyössä useamman Etelä-Suomen maakunnan kanssa.

Vision ja uudistamisen lähtökohtia

Päijät-Hämeessä on tunnistettu seuraavia lähtökohtia maakunnan vision ja maakuntastrategian uudistamisen lähtökohdiksi. Näitä voidaan täydentää ja muokata saatavien kommenttien ja lausuntojen perusteella.

Säilytettäviä ja parannettavia asioita:

- Rakennemallista väestö
- Rakennemallista työpaikat

Huomioitavat ohjelmat:

- Edunvalvonta-aineisto
- VSO vihreän siirtymän ohjelma,
- Kulttuurin suunta 2030
- Liikkuva Päijät-Häme 2030
- Valtioneuvoston aluekehittämiss päätös
- Tilastopäivitykset – ennakoitinaäkemyksiä
- Kuntien strategiat
- Hämeen ELY-keskuksen strategia
- Muut:

Vaikutettavia asioita strategiassa:

- Kansainvälistyminen
- Kokonaisturvallisuus ja huoltovarmuus
- Liikenneyhteydet
- Investoinnit (julk. ja yks.)
- Osaamisen kehittäminen, koulutus ja opiskelijoiden jääminen alueelle
- Asenneilmapiiri, kielikoulutus
- Työllisyyskehitys
- Yrityspäristä
- Toimintaympäristö, miten koetaan kuntina ja maakuntana
- Kaavoitus/rakentaminen, terveet uudet rakennukset ja korjausrakentamisen kehittäminen (messukonsepti), eko- ja kustannustehokkaat ratkaisut
- Asumisen laadulliset tavoitteet MAL-tavoitteissa
- Energiatehokkuuden vähimmäisvaatimusten saavuttaminen ja kehitystyö
- Tapahtumat/matkailun kestävä kehittäminen
- Mielikuvan ja identiteetin vahvistaminen, yhteinen markkinointi
- Elämänlaatuun vaikuttaminen
- Viihtyvyyden
- Vihreällä siirtymällä parannetaan kilpailukykyä ja rahoituksen saantoa
- Liikuntaympäristö kilpailutekijänä esim. vaellusreitit kestävästi toteutettuna
- Mittareita: hiilijalanjälki, hiilikädenjälki, vesijalanlaskuri, vaikuttavuuden arviointi

Maakuntaohjelma 2026–2029 hyväksytään maakuntavaltuustossa joulukuun kokouksessa 2025. Samalla maakuntavaltuusto ratkaisee ympäristöselostuksen ja siitä esitettyjen mielipiteiden huomioon ottamisen.

Rakennemallin lähtökohtia maakuntakaavaan 2060

Vuonna 2060 Päijät-Häme tarjoaa eri ikä- ja väestöryhmien tarpeita ja elämäntyytlejä palvelevia monipuolisia, luonnonläheisiä ja kestävin kulkutavoin saavutettavia asumisvaihtoehtoja. Asuminen on sijoittunut kestävästi ja hallitusti keskuksiin, tiivistyviin kyläalueisiin, keskeisten joukkoliikennekäytävien liikenteellisiin solmukohtiin sekä raideliikenteen asemien seuduille. Jokapäiväinen liikkuminen kodista työhön, palveluihin ja vapaa-ajan harrastuksiin on toimivan liikennejärjestelmän ansiosta sujuvaa. Asuinalueita uudistetaan kestävyysperiaatteet, luonnonläheisyys ja asumistarpeet huomioiden. Uudistettaessa edistetään kestävästä uudisrakentamista, parannetaan täydennysrakentamisen edellytyksiä ja kehitetään olemassa olevaa asuntokantaa.

Päijät-Hämeen maakuntavaltuusto päätti 1.12.2023 kokouksessaan käynnistää Päijät-Hämeen 2060 maakuntakaavan. Maakuntakaava kattaa kaikki Päijät-Hämeen kunnat ja siinä käsitellään kaikki maankäytön teemat: keskusverkko, palvelualueet, vähittäiskaupan suuryksiköt, taajama- ja työpaikka-alueet, liikenteen ja logistiikan verkostot ja alueet, teknisen huollon verkostot ja alueet, tuulivoima, luonnonvarat, virkistys- ja suojelualueet, viherverkosto sekä kulttuuriympäristöt ja maisema-alueet.

Viestintä ja vuorovaikutus

Maakuntastrategian valmisteluun Päijät-Hämeen liitto kerää sidosryhmien näkemyksiä kaikille avoimella verkkokyselyllä syksyllä 2024. Kyselyn kanssa samaan aikaan järjestetään tulevaisuuspajoja, joissa ratkotaan eri skenaarioiden merkitystä valinnoille.

Kaikki keskeinen koottu ennakointiaineisto otetaan valmistelijoiden käyttöön.

Valmistelusta tiedotetaan Päijät-Hämeen liiton verkkosivuilla ja sosiaalisen median kanavissa. Valmistelusta raportoidaan säännöllisesti maakuntahallitukselle, ja valmistelun pohjamateriaalit viedään maakuntavaltuustoon kesäkuussa visiotyön pohjaksi ja työstämistä varten.

Syksyllä 2024 ja keväällä 2025 strategiatyön vaiheista viestitään sopivin väliajoin.

Maakuntastrategian valmistelun menettelyyn kuuluu julkinen kuuleminen **keväällä 2025**.

Maakuntaohjelman valmistelun menettelyyn kuuluu julkinen kuuleminen **syksyllä 2025** ohjelmaluonnoksesta ja ympäristöselostuksesta (vaikutusten arvioinnista) ennen ohjelman hyväksymistä. Vaikutusten arviointi laaditaan liiton viraston toimesta yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa osana maakuntaohjelman valmistelua.

Vaikutusten arviointi

Maakuntaohjelmien laatimisessa vaikutusten arviointi on tärkeä osa prosessia. Vaikutusten arvioinnissa tulisi ottaa huomioon useita eri näkökohtia, jotta voidaan varmistaa ohjelmien tehokkuus ja positiiviset vaikutukset alueelle.

Suunnitelmasta tai ohjelmasta vastaavan viranomaisen on huolehdittava siitä, että suunnitelman tai ohjelman ympäristövaikutukset selvitetään ja arvioidaan riittävässä määrin valmistelun kuluessa, jos suunnitelman tai ohjelman toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia (mm. SOVA-laki 200/2005 ja sitä täydentävä valtioneuvoston asetus 347/2005). Maakuntastrategialla ja -ohjelma on pääsääntöisesti vain positiivisia ympäristövaikutuksia, mutta ne arvioidaan prosessin aikana.

Huomioon otettavia arviointinäkökohtia:

Ympäristövaikutukset: Arvioidaan, miten ohjelma vaikuttaa paikalliseen ja laajempaan ympäristöön. Tämä kattaa ilmastonmuutoksen, luonnon monimuotoisuuden, vesi- ja ilmanlaadun sekä kestävä kehityksen. Luonnos suunnitelmaksi tai ohjelmaksi ja ympäristöselostus valmistuvat yleensä samaan aikaan. Ympäristöselostuksessa esitetään tiedot suunnitelmasta tai ohjelmasta ja tarkastelluista vaihtoehdoista ja arviot niiden ympäristövaikutuksista.

Taloudelliset vaikutukset: Arvioidaan, miten maakuntaohjelma vaikuttaa alueen talouteen. Tämä sisältää työllisyyden, investointien, alueen kilpailukykyyn ja yritystoiminnan kehittymisen.

Sosiaaliset vaikutukset: Arvioidaan ohjelman vaikutuksia väestön hyvinvointiin ja yhteiskunnalliseen yhdenvertaisuuteen. Sisältää koulutuksen, terveydenhuollon, asumisen ja yhteisöllisyyden näkökulmia.

Kulttuuriset vaikutukset: Tarkastele, miten ohjelma vaikuttaa alueen kulttuuriperintöön, identiteettiin ja luovaan toimintaan.

Maaseutuvaikutukset: Miten ohjelma edistää moninaisesti arvioituna maaseudun kehittämistä.

Politiikka ja hallinto: Arvioidaan ohjelman vaikutusta paikalliseen hallintoon, päätöksentekoprosesseihin ja yhteistyöhön eri hallinnon tasojen välillä.

Teknologian ja innovaation (TKI) edistäminen: Miten ohjelma edistää teknologista kehitystä ja innovaatioita alueella?

Yritysvaikutukset: Miten ohjelma edistää alueen elinkeinoelämän ja yritysten kehittämistä.

Kansainvälistyminen: Arvioidaan, miten ohjelma vaikuttaa alueen kansainvälisiin suhteisiin, ulkomaankauppaan ja kansainväliseen yhteistyöhön.

Tulevaisuuden kestävyys: Arvioidaan ohjelman pitkän aikavälin kestävyyttä ja sen kykyä vastata tulevaisuuden haasteisiin.

Työskentelyn vaiheet ja aikataulu

OAS-luonnos johtoryhmään 4.2.2024.

Maakuntavaltuusto 3/2024 tiedoksi muissa asioissa.

Visio ja maakuntastrategia kesäkuu 2025 maakuntavaltuustolle.

Maakuntaohjelma (+RIS3 kärjet) joulukuu 2025 uusi vaalien jälkeinen maakuntavaltuusto

VAIHE	TEKIJÄT	AJANKOHTA
1. Maakuntahallituksen päätös aloituksesta	maakuntahallitus	2/2024
2. OAS-käsittely	maakuntahallitus	3/2024
3. OAS-nähtävillä	toimisto	4/2024
4. Vastineet maakuntahallitus	maakuntahallitus	5/2024
5. Valtuustossa esittely OAS ja työpaja	maakuntavaltuusto	6/2024
6. Voimassa olevan maakuntastrategian vertaisarviointi yhteistyössä Etelä-Suomessa	toimisto	3-12/2024
7. Strategian ja maakuntaohjelman valmistelut ja työpajat	toimisto	6-12/2024
8. Visio 2050 1. versio maakuntahallitukselle ja nykyisen ohjelman arvioinnin tuloksia	maakuntahallitus	11/2024
9. Visio 2050 1. versio maakuntavaltuustolle ja työpaja ja nykyisen ohjelman arvioinnin tuloksia	maakuntavaltuusto	12/2024
10. Strategian jatkotyöstäminen	toimisto	1-3/2025
11. Strategian 2. versio maakuntahallitukseen	maakuntahallitus	3/2024
12. Lausunnot ja kommentit (mm. MYR)	toimisto	4/2025
13. Esitys, maakuntastrategian lähettäminen	maakuntahallitus	5/2025
14. Maakuntaohjelman laadinta ja RIS3 kärjet	toimisto	1-6/2025
15. Maakuntastrategian hyväksyntä Maakuntaohjelman tavoitteista keskustelut	maakuntavaltuusto	6/2025
16. Vaikutusten arviointi ja ympäristöselostus	toimisto	8/2025
17. Maakuntaohjelman sidosryhmätyö	toimisto	8/2025
18. Maakunta-ohjelman versio 1.	maakuntahallitus	9/2025
19. Maakuntaohjelman lausunnot ja kommentit (mm. MYR)	toimisto	10/2025
20. Esitys, maakuntaohjelman lähettäminen	maakuntahallitus	11/2025
21. Maakuntaohjelma 2026–2029 hyväksyntä	maakuntavaltuusto	12/2025
22. Julkaiseminen	toimisto	12/2025

Yhteyshenkilöt Päijät-Hämeen liitossa

Maakuntavaltuuston puheenjohtaja, Ilkka Viljanen

Maakuntahallituksen puheenjohtaja, Pekka Komu

Maakuntajohtaja Niina Pautola-Mol, maakuntastrategia ja visio

Kehittämisjohtaja Juha Hertsi, maakuntastrategiaprosessi ja maakuntaohjelma

- aluekehityspäällikkö Riika Kivelä, nykyisen ohjelman arviointiprosessi

Aluesuunnittelujohtaja Niina Ahlfors, maakuntakaava ja seutusuunnitelma

Edunvalvontajohtaja Antti Kalliomaa, edunvalvonnan kärjet

- Kuntayhteistyöpäällikkö Tarja Parviainen

- Viestintäkoordinaattori Maija Väkeväinen

Hallintojohtaja Jari Paakkunainen, maakuntahallituksen ja valtuuston kokousten valmistelut

Lisäksi muut tarvittavat osaamisen ja sisällön tuottamisen resurssit liiton henkilökunnalta.

Lisätiedot

Kehittämisjohtaja Juha Hertsi juha.hertsi@paijat-hame.fi tai toimisto@paijat-hame.fi

Päijät-Hämeen liitto
The Regional Council of Päijät-Häme